

DOI: <https://doi.org/10.61491/yk.15.2023.8033>

**ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეების
ინოვაციური ტექნოლოგიური პროექტები
საქართველოში**

**Innovative Technological Projects of
Niko and Giorgi Nikoladze in Georgia**

ლალი გოჩიტაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო, თბილისი
თორნიკე დვალი
თიბისი ბანკი
საქართველო, თბილისი

Lali Gochitashvili

Georgian Technical University
Georgia, Tbilisi
Tornike Dvali
TBC Bank
Georgia, Tbilisi

აბსტრაქტი

ნიკო ნიკოლაძისა და მისი ვაჟის – გიორგი ნიკოლაძის სახელები ღირსეულ ადგილს იკავებენ ჩვენი სახელოვანი წინაპრების გვერდით. მამა-შვილის ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეების ოჯახისნაირი მრავალმხრივ ნიჭიერი, პატრიოტი, საქმიანი და სანიმუშო ოჯახი ძნელად მოიძებნება არა მარტო ჩვენს ქვეყანაში, მსოფლიოშიც კი. გენიოსი მამის არანაკლებ ნიჭიერმა შვილებმა ღირსეულად გააგრძელეს და განახორციელეს მამის დაწყებული ჩანაფიქრები და ბევრი ახალიც შემატეს სამშობლოსა და ქართულ საქმეს. ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეები მრავალმხრივი ნიჭით დაჯილდოებული, მართლაც, ევროპული მასშტაბის მოაზროვნე და დიდად საქმიანი ადამიანები იყვნენ, მათ ევროპიდან საქართველოში ახალი ტექნოლოგიები შემოჰქონდათ და სამშობლოში წერგავდნენ. ამასთანავე, აღსანიშნავია მათი პატრიოტული დამოკიდებულება ყოველი წამოწყებისადმი;

ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეები ბევრს მოგზაურობდნენ, სწავლობდნენ სხვადასხვა ქვეყნის სიახლეებსა და მიღწევებს და ეს ცოდნა საქართველოში ჩამოჰქონდათ, ქართულ რეალობას უსადაგებდნენ, შემდეგ მოსახლეობაში ავრცელებდნენ და ამგვარად ქვეყნის საკეთილდღეოდ იყენებდნენ. დიდია მათი ღვაწლი როგორც მეცნიერების, ისე ტექნიკურ, სამშენებლო, სოფლის მეურნეობის, მეტალურგიის, რკინიგზის, სატრანსპორტო თუ საბანკო საქმის, ქვეყნის ელექტროფიკაციის, საგანმანათლებლო, სპორტის სხვადასხვა სახეობის შემოტანისა და დანერგვის, მათემატიკური თუ სპორტული ქართული ტერმინოლოგიის შექმნის, პირველი გამომთვლელი მანქანის მოდელირებისა და კიდევ მრავალი იდეის განხორციელების საქმეში. ქვეყნისთვის სასიკეთოდ მათი ნაღვაწის ზუსტი ჩამოთვლა ნამდვილად შეუძლებელია, მაგრამ ერთი კი ხაზგასმით არის აღსანიშნავი – ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეებს უზომოდ უყვარდათ სამშობლო, საკუთარ ნიჭსა და ენერჯიას სამშობლოს საკეთილდღეოდ იყენებდნენ. დიდ ჯიხაიში, დღეს უკვე ნიკოლაძეების სახლ-მუზეუმად წარმოდგენილ მათ მამულში, არსებული ნიკოლაძეების სახლ-კარი და ეზო-მიდამო არის ნათელი მაგალითი იმისა, როგორ უნდა იცხოვროს ადამიანი სოფელში ევროპულად.

მიგვაჩნია, რომ ჩვენი ქვეყნის საკეთილდღეოდ საჭიროა და მომავალი თაობისთვის მეტად სასარგებლო იქნება ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეების, როგორც განსაკუთრებული და მრავალმხრივი ნიჭით დაჯილდოებული, ნოვატორული იდეებით სავსე და უაღრესად პატრიოტი ქართველების მემკვიდრეობის უფრო ღრმად შესწავლა, მათი ინოვაციური ტექნოლოგიური პროექტებისთვის განსაკუთრებული ყურადღების დათმობა და გავრცელება, მათი განხორციელებული საქმეების პოპულარიზაცია და ამ ყველაფრის ქვეყნის სამსახურში ჩაყენება საქართველოს ევროპული მომავლის ასაშენებლად.

საკვანძო სიტყვები: ინოვაციური ტექნოლოგიური პროექტები, ნიკო ნიკოლაძის პროექტები საქართველოში, გიორგი ნიკოლაძის ღვაწლი.

ABSTRACT

The names of Niko Nikoladze and his son Giorgi Nikoladze hold a distinguished place alongside our renowned ancestors. It is rare to find a family as multi-talented, patriotic, entrepreneurial, and exemplary as father and son Niko and Giorgi Nikoladze, not just in our country, but worldwide.

The equally talented children of the brilliant father continued and expanded upon their father's ideas, contributing significantly to their homeland and Georgian industry. The prominent Georgians Niko and Giorgi were blessed with diverse talents, deeply European-minded, and astute businessmen. They imported modern innovations and technologies from Europe to Georgia, adapting them to local conditions and

disseminating them among the populace for the country's benefit.

Their contributions spanned science, engineering, construction, agriculture, metallurgy, railways, transportation, banking, electrification, educational reforms, sports, mathematics, and the introduction of Georgian terminology. They even pioneered the first calculating machine and numerous other innovations that greatly benefited the country. Their achievements are countless, but one thing stands out—they possessed an immense love for their homeland and dedicated all their talents and energy to its advancement.

In Didi Jikhaishi village, the Nikoladze family estate, now a museum, exemplifies how one can live a European lifestyle in a village setting.

The authors of this work firmly believe that it is crucial for our country's future generations to delve deeper into the legacy of Niko and Giorgi Nikoladze. As exceptionally talented, innovative, and fiercely patriotic Georgians, their technological projects deserve special attention and widespread dissemination. By promoting their accomplishments and utilizing their works, we can pave the way for Georgia's European future.

Keywords: Innovative technological projects, Niko Nikoladze's projects in Georgia, Giorgi Nikoladze's achievements.

ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეების ოჯახისნაირი მრავალმხრივ ნიჭიერი, პატრიოტი, საქმიანი და სანიმუშო ოჯახი ძნელად მოიძებნება არა მარტო ჩვენს ქვეყანაში, მსოფლიოშიც კი. გამორჩეულია იმითაც, რომ ამ ოჯახის თითოეული წევრი – ნიკო ნიკოლაძე, მისი მეუღლე და შვილები – დაჯილდოებული იყვნენ უზადო ნიჭით, ცოდნისადმი დაუოკებელი სწრაფვით, შრომისმოყვარეობით, პატრიოტიზმით და კიდევ მრავალი დადებითი თვისებით. გენიოსი მამის არანაკლებ ნიჭიერმა შვილებმა ღირსეულად გააგრძელეს მამის დაწყებული საქმეები და ბევრი ახალიც შემატესსამშობლოს. განსაკუთრებით აღსანიშნავია, გამოჩენილი ქართველი მამა-შვილი ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეები, ისინი იყვნენ მრავალმხრივ განათლებული, ნიჭიერი და სამშობლოს მოყვარული ადამიანები, ბევრს მოგზაურობდნენ ევროპაში და ცდილობდნენ იქიდან ჩამოტანილი იდეები და ახალი ტექნოლოგიები საქართველოს რეალობისთვის მიესადაგებინათ და საკუთარ ქვეყანაში დაენერგათ.

ნიკო ნიკოლაძის ოჯახი: ნიკო, მისი მეუღლე ოლგა გურამიშვილი და შვილები
(საოჯახო არქივიდან)

ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეები მრავალმხრივი ნიჭით დაჯილდოებული, მართლაც, ევროპული მასშტაბის მოაზროვნე და დიდად საქმიანი ადამიანები იყვნენ, მიუხედავად იმისა, რომ ქართველ შთამომავლობას მათი არაერთი ნაშრომი და მათთვის მიძღვნილი ბევრი წიგნი თუ სტატია აქვს, განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია და ცალკე გამოცემას იმსახურებს ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეების ნოვატორული იდეები, ის ინოვაციური ტექნოლოგიური პროექტები და კვლევები, რომლებიც ამ ორმა დიდმა მეცნიერმა შეიმუშავა. ამ მიმართულებით გამოცემული მასალები კარგი სახელმძღვანელო იქნება მომავალი თაობებისთვის, როგორ უნდა ემსახურონ სამშობლოს. ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეები მუდმივად და დიდი ინტერესით სწავლობდნენ სხვადასხვა ქვეყნის მოდელებს, ტექნოლოგიურ სიახლეებსა და მიღწევებს, რათა საქართველოში დაენერგათ, ჩვენი ქვეყნის საკეთილდღეოდ გამოეყენებინათ. ბევრი ამ იდეებიდან და მოდელებიდან დღესაც აქტუალურია და მათი პოპულარიზაციით შეიძლება ახალგაზრდებისთვის დიდი ბიძგის მიცემა, ბევრი სასიკეთო საქმის წამოწყება და ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი სარგებლის მოტანა. საჭიროა ნიკო და გიორგი ნიკოლაძის ინოვაციურ-ტექნოლოგიური პროექტებისადმი მეტი ყურადღების გამოჩენა და მათი საქმიანობის მეტად პოპულარიზაცია.

უდიდესი ქართველი მოაზროვნის, ნიკო ნიკოლაძის სოციალურ-პოლიტიკური, ეკონომიკური და ფილოსოფიური თვალთახედვა, მისი ღვაწლი საქართველოს ასაღორძინებლად ჩვენი ქვეყნის გათანამედროვეობისთვის დიდი და შეუფასებელია. მან იცხოვრა ოთხ პერიოდში: დაიბადა ბატონყმობისას, 1843 წლის 27 სექტემბერს, ქუთაისში; მოღვაწეობდა მაშინ, როცა საქართველო რუსეთის გუბერნიას წარმოადგენდა; აქტიურად მონაწილეობდა ჩვენი ქვეყნის პირველი რესპუბლიკის შექმნაში; აღსანიშნავია, რომ ნიკო ნიკოლაძის სახელი დაკავშირებულია 1918 წელს

საქართველოში დამოუკიდებლობის გამოცხადებისა და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შექმნასთან. დამოუკიდებლობის აქტის ტექსტი ნიკოლაძემ შეადგინა (გაიპარაშვილი 2018: 301). სიცოცხლის ბოლო წლები კი საბჭოთა საქართველოში გაატარა. ნიკო ნიკოლაძე ცხოვრების ოთხივე პერიოდში იყო პროგრესული, ევროპულად მოაზროვნე, თავისი ქვეყნის ერთგული და მისი წარმატებისთვის დაუცხრომლად მებრძოლი ადამიანი. ცალკე აღნიშვნის ღირსია მისი უდიდესი ორგანიზატორული ნიჭი ბიზნესში და მისი ნოვატორული ბიზნეს-პროექტები ქართული საქმის განსახორციელებლად: თანამედროვე ტიპის ბანკების დაარსება, ჭიათურის მანგანუმისა და ტყიბულის ქვანახშირის საბადოების სამრეწველო ათვისება, ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობა, რკინიგზის გაყვანის ორგანიზება და სწორი სტრატეგიული დაგეგმვა, თბილისისა და ქუთაისის წყალსადენების ორგანიზება, ქვეყნის ელექტროფიკაცია, რიკოთის გვირაბის მშენებლობა და გრანდიოზული მრავალმხრივი პროექტები ფოთის აღმშენებლობისთვის – ევროპასთან პირდაპირი კავშირის დასამყარებლად, საქართველოში პირველი ბეტონის შემოტანა და გამოყენება, ლატარიის შექმნა და ბილეთების დაბეჭდვა, პირველი საბაჟო გადასახადი ფოთის პორტში, ზრუნვა ხალხის საგანმანათლებლო საკითხებზე, უნიკალური მეურნეობის შექმნა დიდ ჯიხაიში, სარწყავი არხის გაყვანა და მცენარეებისა და ცხოველების ახალი ჯიშების საქართველოში ჩამოყვანა და გამრავლება და ვინ მოსთვლის, კიდევ რამდენი რამ... 50 წლის განმავლობაში საქართველოში არცერთი მნიშვნელოვანი საქმე გაკეთებულა მისი აქტიური მონაწილეობის გარეშე. ის, რომ დღეს თბილისში წყალმომარაგება, კანალიზაცია, მუნიციპალური ტრანსპორტი, მთაწმინდის პანთეონი გვაქვს. სწორედ მისი მოღვაწეობის შედეგია... (შუბითიძე 2013: 5).

ნიკო ნიკოლაძისთვის განათლებას უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა და მიაჩნდა, რომ ცოდნის გარეშე ადამიანი მონაა, რომ „სიღარიბე კაცის უმეცრების შედეგია“ და მხოლოდ ცოდნით არის შესაძლებელი წინსვლა და პროგრესი (ნიკოლაძე 1997: 55). ნიკო ყველანაირად ხელს უწყობდა ქვეყანაში განათლების გავრცელებას და დიდად ეხმარებოდა ქალებსა და ხელმოკლე მოსახლეობას. „ჩვენი გზა ევროპაშია, ხსნა კი განათლებასა და წიგნიერებაში“ – წერდა ნიკო ნიკოლაძე. მისი ხელშეწყობით პირველად წავიდნენ ქართველი ქალები უცხოეთში სასწავლებლად; ესენი იყვნენ მისი დები, ოლგა გურამიშვილი (მომავალში მისი მეუღლე), ეკატერინე მიქელაძე, რომელიც ქართული ფემინისტური მოძრაობის ლიდერი გახდა. ნიკო ნიკოლაძე, როგორც ფემინისტი, იბრძოდა ქალთა უფლებებისთვის და ეძებდა მიზეზს მათი წარუმატებლობის დასამარცხებლად. ეძიებდა და ცვლიდა სოციალურ მიზეზებს ქალთა უუფლებობის შესაცვლელად (შუბითიძე 2013: 13).

ნიკოლაძეები წარმოშობით იყვნენ სოფელ სკანდიდან. ნიკო ნიკოლაძის დედა ელისაბედ ლორთქიფანიძე დიდი ჯიხაიშიდან იყო, ნიკომ და მისმა მეუღლემ ოლგა გურამიშვილმა 1886 წელს, როცა დაიბადა მათი პირველი ქალიშვილი რუსუდანი, გადაწყვიტეს, რომ ბავშვი მიწასთან ახლოს, ბუნებაში აღეზარდათ, ამიტომ 20 ჰა სახნავ-სათესი მიწის ნაკვეთი შეიძინეს დედულეთში და დაიწყეს ევროპული სახლის მშენებლობა ცნობილი გერმანელი არქიტექტორის ედმუნდ ფრიკის პროექტით.

ნიკო ნიკოლაძის სახლი დიდ ჯიხაიში
(საოჯახო არქივიდან)

სახლი განსაკუთრებული იყო იმით, რომ გარედან კომპაქტური, შიგნით კი სივრცითი, მოცულობითი და საცხოვრებლად ძალიან მოსახერხებელი იყო. დღეს იქ ნიკოლაძეების სახლ-მუზეუმია. ამ სახლის მშენებლობაში გამოიყენა პირველად საქართველოში ნიკო ნიკოლაძემ ცემენტი, რომელიც დღესაც ინარჩუნებს პირვანდელ სახეს. ამ სახლში მეორე სართულზე, ბიბლიოთეკაში, გამოიყენა ნიკომ ბუნებრივი განათება სახურავში ჩაყოლებული ფანჯრებით.

ნიკო ნიკოლაძის მიერ გამოყენებული ბუნებრივი განათება
(საოჯახო არქივიდან)

ამ სახლის აივანზე დღესაც არის ლამფა, რომელშიც ნიკო ნიკოლაძის მემკვიდრეობით პირველად გამოიყენეს. საქართველოში პირველად აინთო

ელექტრონათურა, ასევე, აქ პირველად გამოიყენეს რკინის საწოლები, ფერადი ვიტრაჟული ფანჯრები, სხვადასხვა საოჯახო ტექნიკა, რომელიც ნიკოსუცხოეთიდან ჩამოჰქონდა, დღეს კიმისის სახლ-მუზეუმის ექსპონატებს წარმოადგენს. ესენია: პირველი სამოვარი საქართველოში, რომელიც ნიკო ნიკოლაძის ოჯახში იყო, ასევე, პირველი შეშის ღუმელი, პირველი ეტლი, პირველი ნავთქურა, საქართველოსთვის სიახლე – ევროპიდან ჩამოტანილი საოჯახო პირობების გასაუმჯობესებელი ნივთები: თეთრეულის სარეცხი მექანიკური მანქანა, სიმინდის საღერლი, რძის სათქვეფი აპარატი, ყურძნის საპრესი მანქანა, გოგირდის შესაფრქვევი აპარატი, მექანიკური მაცივარი, სხვადასხვანაირი ლამფები, რკინის საწოლები, სპილენძის აბაზანა, თივის საპრესი აპარატი, ყავის საფქვავე და მოსადუღებელი აპარატი და სხვ. დღეს ნიკო ნიკოლაძის სახლ-მუზეუმში შემონახულია 156 მემორიალური ნივთი და 500-ზე მეტი ფოტომასალა.

ნიკო ნიკოლაძეს ჰქონდა პირველად საქართველოში კოდაკის ფირმის ფოტოაპარატი. პირველი სელფის ავტორიც თვითონაა – სარკეში გადაიღო. ფოტოებს, ასევე, იღებდნენ ოჯახის სხვა წევრებიც: მეუღლე ოლღა გურამიშვილი-ნიკოლაძისა, შვილი გიორგი ნიკოლაძე და მძახალი ვახტანგ ღამბაშიძე – საზოგადო მოღვაწე და პარიზის ქართული სათვისტომოს რიგით მეორე თავმჯდომარე (<https://www.radiotavisupleba.ge/a/29863004.html>).

ნიკო ნიკოლაძის მიერ სარკეში გადაღებული პირველი სელფი
კოდაკის ფირმის ფოტოკამერით
(საოჯახო არქივიდან)

ნიკო ნიკოლაძეს ეკუთვნის საქართველოში პირველი სხვადასხვა ენაზე მბეჭდავი საბეჭდი მანქანა, პირველი საათი.

ნიკო ნიკოლაძის სამუშაო მაგიდა, საათი, საბეჭდი მანქანა
(საოჯახო არქივიდან)

განახლებადი ენერჯიების განვითარება და გამოყენება მსოფლიოში ბოლო წლებში გააქტიურდა და დღეს ჩვენს ქვეყანაში მეტად აქტუალურია, ნიკო ნიკოლაძეს კი ქარის ელექტროსადგური საკუთარ ეზოში, დიდ ჯიხაიში, საუკუნის წინ ჰქონდა დამონტაჟებული. რიონის ხეობა ქარიანი ადგილია, რაც ხელს უწყობდა ქარის ძრავას ჭიდან ამოეტუმბა წყალი, რომელიც სახლის სახურავზე რეზერვუარში გროვდებოდა და საჭიროებისამებრ გამოიყენებოდა სამზარეულოში, საბაზანოში, თავლაშიც კი.

ნიკო ნიკოლაძის ჭა და განახლებადი ენერჯიის წყარო
ქარის ელექტროსადგური
(საოჯახო არქივიდან)

ნიკო ნიკოლაძის სახლში გამოიყენებოდა საქართველოში პირველი აბაზანა, სადაც წყალი სახურავზე დამონტაჟებული რეზერვუარიდან მიეწოდებოდა და საჭიროების შემთხვევაში შეშის ღუმელით ცხელდებოდა.

პირველი აბაზანა საქართველოში, რომელიც ნიკო ნიკოლაძემ დაამონტაჟა საკუთარ სახლში (საოჯახო არქივიდან)

ენციკლოპედიური განათლების მქონე მამულიშვილის ოჯახის დასახლება დიდ ჯიხაიშში იქაური გლეხებისთვის ძალიან სასარგებლო იყო. ნიკოს ოჯახი ერთგვარ უნივერსიტეტს წარმოადგენდა ადგილობრივი მოსახლეობისთვის. მისი მეუღლე ოლგა გურამიშვილი, ასევე, უცხოეთში მიღებული განათლებით, გვერდში ედგა ნიკო ნიკოლაძეს მამულიშვილურ საქმიანობაში. მან თავისი განათლება შესანიშნავად გამოიყენა შვილების აღზრდაში. ნიკო ნიკოლაძე და ოლგა გურამიშვილი აარსებდნენ საგანმანათლებლო კერებს და ხელს უწყობდნენ მოსახლეობას ცოდნის მიღებაში. მათ დააარსეს პირველი ქალთა გიმნაზია დიდ ჯიხაიშში, სადაც საფუძველი ჩაუყარეს ქალთა პოლიტექნიკურ სწავლებას და პრაქტიკული ცოდნის მიღებას. იქ ასწავლიდნენ პირველად საქართველოში მეაბრეშუმეობასა და სხვა საჭირო დარგებს. ნიკო ნიკოლაძემ პარიზიდან სპეციალურად ჩამოიტანა აბრეშუმის საპენტი მანქანა ამ სკოლისთვის, რათა მეტი ინტერესი გაეჩინა მოსახლეობისთვის. ნიკო ნიკოლაძე ცხოვრების დიდი ნაწილი საზღვარგარეთ იყო, მაგრამ ყოველთვის ბრუნდებოდა შინ, რომ ევროპაში მიღებული ცოდნა სამშობლოს კეთილდღეობისთვის გამოეყენებინა.

ნიკო ნიკოლაძე იყო ილია ჭავჭავაძესა და დიმიტრი ყიფიანთან ერთად საბანკო საქმის სულისჩამდგმელი, თბილისის სათავადაზნაურო-საადგილმამულო ბანკის შემქმნელი. მან დიდ ჯიხაიშშიც დააარსა

შემნახველი სალარო ბატონყმობიდან განთავისუფლებული გლეხების ეკონომიკურად გასაძლიერებლად. აძლევდა გლეხებს გრძელვადიან, სახელმწიფოსთან შედარებით ბევრად შეღავათიან სესხს, სიმბოლური მოგების ფასად, არა საკუთარი მოგების, არამედ გლეხების სოლიდარობის მიზნით. მოსახლეობამ დაიწყო ამ სესხის გამოყენებით მიწების გამოსყიდვა, შვილებისთვის განათლების მიცემა, განვითარება, გაძლიერდნენ ეკონომიკურად.

ვაჭრობის განვითარებისთვის ნიკო ნიკოლაძემ დააწესა ოთხშაბათობით ბაზრობა დიდ ჯიხაიში. ამით მან შექმნა ეკონომიკური სივრცე, სადაც მეზობელი სოფლებიდან იკრიბებოდა მოსახლეობა, გლეხებს შეეძლოთ ეყიდათ და გაეყიდათ სხვადასხვა საქონელი. რამაც მნიშვნელოვნად გააძლიერა ეს სოფელი.

ნიკო ნიკოლაძის თაოსნობით გავიდა საქართველოში პირველი რკინიგზის მაგისტრალები. სამტრედიიაში, რომელიც მანამდე უინტერესო ადგილს წარმოადგენდა, გაიხსნა რკინიგზის საკვანძო წერტილი. ეს გახდა სამტრედიის მამოძრავებელი ძალა. რკინიგზის ბაქანს ხალხმა ნიკოლაძის პლატფორმა შეარქვა. ნიკომ ხალხის კომფორტზეც იზრუნა – აქ მგზავრებს ელოდნენ ეტლები შემდგომი გადაადგილებისთვის.

რეკრეაციული სივრცეების გაშენება-გამშენება დღეს ძალიან მნიშვნელოვანია მსოფლიოში, საქართველოც ამ მხრივ ბოლო წლებში გაიზარდა ინტერესი. ნიკო ნიკოლაძემ კი საუკუნის წინ საკუთარ ეზოში დიდ ჯიხაიში ჩამოიტანა უნიკალური მცენარეები მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან და ულამაზეს კოლექციად გააშენა. ამრავლებდა ნერგებს, განსაკუთრებით იშვიათ სახეობებს. განსაკუთრებით აღსანიშნავია: სექვოია – სამი ძირია ნიკო ნიკოლაძის ეზოში. იგი სამხრეთ-ამერიკული ენდემური ჯიშის მცენარეა და ბაობაბის შემდეგ ყველაზე დიდხანს ცოცხლობს, ნიკოლაძეების ეზოში ეს ხეები 140 წლისაა; ძელქვა, წითელ წიგნშია შეტანილი, ნიკოლაძეების პარკში კი მთელი ხეივანია გაშენებული; ოსმანუსი იშვიათი ჯიშის ხეა, იგი პარფიუმერიაში გამოიყენება, ნიკო ნიკოლაძემ იგი უცხოეთიდან ჩამოიტანა და გაავრცელა, ასევე, საპნის ხე, კარაქის ხე, ულამაზესი მაგნოლია, ქართული ჭადარი, გლიცინიები, ტრიფოლიატი, ჰიმალაის კედრები, კვიპარისები, ბამბუკები - სულ 100-ზე მეტი უნიკალური ჯიშის მცენარეა ბაღში გაშენებული.

ნიკო ნიკოლაძე და მისი მეუღლე იყვნენ ინოვატორ-ექსპერიმენტატორები. მათ მცენარეებისა და ცხოველების უნიკალური უცხოური ჯიშებიდან გამოყავდათ ქართულ პირობებზე მორგებული ახალი ეგზემპლარები და უსასყიდლოდ ავრცელებდნენ მოსახლეობაში. ნიკო ნიკოლაძე ძალიან იყო დაინტერესებული მეღვინეობითაც. მან პირველმა იმერეთში შექმნა მეღვინეობის ცენტრები, სხვადასხვა ქვეყნიდან ჩამოჰქონდა სხვადასხვა ჯიშის ყურძენი, ატარებდა მათზე ექსპერიმენტს და წარმატების შემთხვევაში ცოდნას და ნერგებს უზიარებდა მოსახლეობას. ნიკო ნიკოლაძემ პირველმა დაიწყო ღვინის დამზადება ხილისგან. ეს ტექნოლოგია მან საფრანგეთში აითვისა. მიღებული ღვინო გამოფენებზე გაჰქონდა უცხოეთში და დიდ მოწონებას იმსახურებდა.

ნიკოლაძეების ოჯახს უნიკალური ჯიშის ცხოველები და ფრინველებიც ჰყავდა. მაგალითად, საქართველოში პირველად ნიკო ნიკოლაძეს ჰყავდა თეთრი ვირი, რომელსაც ნიკო ეტლში აბამდა და სტუმრებს საკუთარ დენდროპარკში ასეირნებდა. ასევე, ნიკოს ჰყავდა პირველად საქართველოში პონი, თხა, სერბერნარის ჯიშის ძაღლი, შავი ქათმები... ნიკო ნიკოლაძე ქვეყნის მომავალს მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის განვითარებასა და განათლებაში ხედავდა. მიაჩნდა, რომ ქვეყანა, სადაც თითქმის ყველაფერი შემოაქვთ და თავად არ ქმნის პროდუქტს, ვერ განვითარდება. ნიკო ნიკოლაძემ შექმნა და დაგვიტოვა რეალური მოდელი, როგორ შეიძლება ვიცხოვროთ სოფლად ევროპულად.

ნიკო ნიკოლაძის სახელს უკავშირდება ტყიბულის ქვანახშირის საბადოს განვითარება. მისი წილის მფლობელი ნიკო ნიკოლაძე მამის გარდაცვალების შემდეგ გახდა. ნიკოს მამამ იაკობმა ეს მიწა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით იყიდა და აღმოჩნდა „შავი ქვის“ საბადო. ნიკო სპეციალურად წავიდა პარიზში, რათა უცხოელ ფინანსისტებთან ერთად დეტალურად შეესწავლა ეს საქმე. 1880-იან წლებში ევროპელები ჩამოვიდნენ საქართველოში და დაიწყეს ქვანახშირის დამუშავება. ამ საქმეში გლეხობაც ჩაება, თუმცა საქმეს უგზოობა ართულებდა. ქუთაისის ქალაქის საბჭომ ტყიბულში გასაცემი რკინიგზის რწმუნებულად ნიკო ნიკოლაძე აირჩია და საბოლოოდ, რკინიგზა ამოქმედდა 1887 წელს. ორი წლის შემდეგ კი შეიქმნა საზოგადოება „ნახშირი“, რომლის ერთ-ერთი დამფუძნებელი ნიკო ნიკოლაძეც იყო (<https://eprc.ge/news/ucqhveth-traditsiith-evropisken-niko-nikoladze>).

ნიკო ნიკოლაძემ დააარსა ფოსტა-ტელეგრაფი. მის სახელთანაა, ასევე, დაკავშირებული ავჭალის წყაროებზე წყალსადენის მოწყობა, 1886 წელს თბილისში სანიტარული ექიმის დანიშვნა და მადათოვის კუნძულზე სადღეზინფექციო კამერის აშენება. ნიკოს ეკუთვნის დედაქალაქში კანალიზაციის ქსელის მოწყობის იდეა, ცხენის ტრამვაის შემოღება, ვერის ხიდის აშენება, ბორჯომ-ბაკურიანის ხიდის აშენება, რომელიც ფრანგმა კონსტრუქტორმა, ეიფელის კომპის ავტორმა, გიუსტავ ეიფელმა დააგეგმარა, მადლიერმა ნიკო ნიკოლაძის მიერ პარიზში ეიფელის კომპის განათებაში შეტანილი წვლილისთვის და, რა თქმა უნდა, ეს ყველაფერი არაა. ნიკო ნიკოლაძე იყო პირველი ქართველი, ვინც სადოქტორო დისერტაცია ევროპაში დაიცვა. ჟენევაში 1868 წელს გამოქვეყნებული მისი სადიპლომო ნაშრომი, როგორც მაშინ „სადოქტოროს“ უწოდებდნენ, „განიარლება და მისი ეკონომიკურ-სოციალური შედეგები“ დღესაც დიდ ინტერესს იწვევს (შუბითიძე 2013: 15).

1894 წელს 52 წლის ნიკო ნიკოლაძე ფოთში ქალაქის თავად აირჩიეს. (შუბითიძე 2013: 149). იმხანად ფოთს, როგორც ზღვისპირა ქალაქს, უამრავი პრობლემა ჰქონდა. ნიკო ნიკოლაძემ უპირველესად ფოთის გარშემო გააკეთა სპეციალური არხი, რომლითაც წვიმის წყალი ქალაქიდან ზღვაში ჩადიოდა, რაც სტიქიისგან იცავდა ქალაქს. გარდა ამისა, ააშენა 2 ხიდი და დააგო ქვაფენილი. მან მიზნად დაისახა, აეშენებინა ქალაქის ცენტრში ტაძარი, რომელიც იქნებოდა აია სოფიას მსგავსი და შეასრულა კიდევ. ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი პროექტი, რაც ფოთში ნიკო ნიკოლაძის

სახელს უკავშირდება, ნავსადგურის მშენებლობის დასრულებაა. ნიკო ნიკოლაძემ მიზანმიმართულად, 8-ჯერ იმოგზაურა ევროპაში, რათა მშენებარე ან ახლად აშენებული პორტის შესახებ ყველაფერი გაეგო და ეფექტურად ემოქმედა. მან დაათვალიერა ევროპისა და ჩრდილოეთ აფრიკის მნიშვნელოვანი საპორტო ქალაქები, შეისწავლა და გააანალიზა მათი სრტუქტურა და ტვირთბრუნვის მექანიკა. ფოთში დაბრუნებისას კი მიღებული გამოცდილება ფოთის ადგილობრივ პირობებს მიუსადაგა და სასიკეთოდ მოარგო. ნიკო ნიკოლაძის ინიციატივით და ხელმძღვანელობით განხორციელდა ფოთის პორტის ელექტროფიკაცია და მექანიზაცია.

ნიკო ნიკოლაძე ფოთის განაშენიანების გეგმას მტკიცედ იცავდა და ყოველი ახალი მშენებლობა ქალაქში ამ გეგმის გათვალისწინებით ხდებოდა. ამან ქალაქს ძალზე მოხდენილი და ლამაზი იერი მისცა (ფოთი ერთადერთი ქალაქია საქართველოში, რომელიც გეგმის მიხედვით აშენდა). ნიკო ნიკოლაძემ ფოთში ააშენა ახალი ხიდები და გააუქმა საბაჟო გადასახადი ხიდებზე. ააშენა ბიზანტიური სტილის საკათედრო ტაძარი. დააწესა ნახევარკაპიანი საფუთო გადასახადი და შემოსული თანხა მთლიანად ქალაქს მოახმარა. საქართველოში პირველად ნიკო ნიკოლაძემ შექმნა და დაბეჭდა ლატარია და ობლიგაციები და მთელი შემოსავალი ქალაქს მოახმარა. მნიშვნელოვანია ფოტოები, რომლებიც ნიკო ნიკოლაძის სამეურნეო საქმიანობას უკავშირდება, რადგანაც ნიკო ნიკოლაძე ასევე იყო ტყიბულის, ჭიათურის სამთომრეწველობის, ფოთის პორტის ფუძემდებელიც, ფოთის თავკაცი მრავალი წლის განმავლობაში და თვითონ იღიებდა ფოთის განვითარების ამსახველ ფოტოებს, რაც დღეს შესანიშნავი დოკუმენტური მასალაა.

ფოთის პორტის ამოქმედებით ნიკო ნიკოლაძემ ფანჯარა გაჭრა ევროპაში. მომავლის საქართველოსა და მისი ახალი გეოპოლიტიკური ფუნქციისათვის აღსანიშნავია, რომ ნიკო ნიკოლაძემ არა მარტო დააგეგმარა და აღაშენა ფოთი და ნამდვილ ქალაქს დაამსგავსა, არამედ 1905 წლის რევოლუციის შემდეგ გადაწვისა და დანგრევისაგან იხსნა რუსების გენერალ ალიხანოვ-ავარსკისგან საკუთარი გონებამახვილობით, დიპლომატიური ნიჭით და გამბედაობით (<https://bfm.ge/news/blog/niko-nikoladze-da-chveneburi-umaduroba>). საქართველოს ახალ ისტორიას დღემდე არ მოსწრებია ნიკო ნიკოლაძისნაირი ყოველმხრივ ნიჭიერი, სანიმუშო, გონიერი, წინდახედული და ენერგიული ქალაქისთავი.

დაუსრულებლად შეიძლება ნიკო ნიკოლაძის საქმიანობასა და მიღწევებზე საუბარი, როგორც თვითონ ამბობს, „საფლავშიაც რომ ვიდო, ჩემი ღვაწლი და ნაწერი იქიდანაც ამოსმახებდა ყველას, ვისაც კი სმენა არ დახმვიაო“ (<https://www.radiotavisupleba.ge/a/29863004.html>)

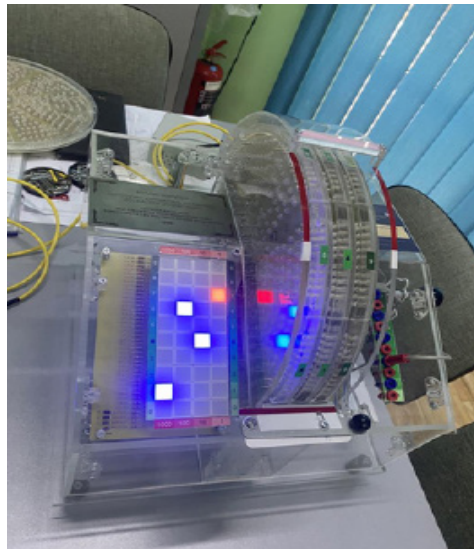
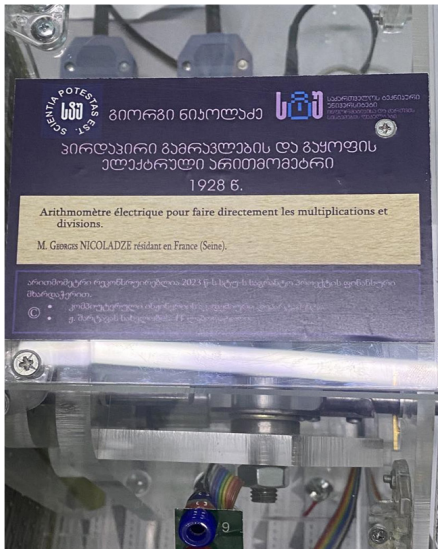
ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეები
(საოჯახო არქივიდან)

ნიკო ნიკოლაძის ერთადერთი ვაჟი, გიორგი ნიკოლაძე, დიდი ქართველი მეცნიერი, უმაღლესი მათემატიკური სკოლის ფუძემდებელი, მრავალმხრივ წარმატებული ადამიანი, მეცნიერი და სპორტსმენი, სახელოვანი მამის ღირსეული მემკვიდრეა. მეტალურგი, გეომეტრი, ტერმინოლოგი, გამომგონებელი, ტანმოვარჯიშე და მთამსვლელი კიდეც იმით არის ცნობილი, რომ მან შექმნა პირველი გამომთვლელი მანქანა, რომელიც იმ პერიოდში ევროპაში არსებულ გამომთვლელ მანქანებთან უპირატესი იყო იმით, რომ თუ ისინი იყენებდნენ ორი მათემატიკური მოქმედების პრინციპს, ეს მანქანა იყენებდა ოთხივე მათემატიკურ მოქმედებას.

1928 წლის მარტში თავისი დის – პროფესორ რუსუდან ნიკოლაძისადმი მიწერილ წერილში წერს, რომ მისი გამოგონებული არითმომეტრი საბოლოოდ გადაჭრის ავტომატური მექანიზმების პრობლემას, მაგრამ უსახსრობის გამო გიორგი ნიკოლაძემ ვერ შეძლო თეორიიდან საქმეზე გადასვლა. პატენტის აღება და მოდელის აგება პარიზში გიორგიმ ვეღარ შეძლო სახსრების უქონლობის გამო. სამშობლოში დაბრუნებულს არც მაშინდელი ხელისულება არ დაეხმარა. მოდელი, როგორც იქნა, ააგო და პოლიტექნიკურ მუზეუმს გადაეცა მოსკოვში და იქ იყო გამოფენილი ერთ-ერთ ექსპოზიციაზე. 1936 წელს მოდელი დაიკარგა და აქამდე ვერ მოხერხდა მისი აღმოჩენა. ამ მოდელის აღწერა და ნახაზებიც უკვალოდ გაქრა. გიორგი ნიკოლაძის შექმნილი გამომთვლელი მანქანის აღმწერი ერთადერთი დოკუმენტი ავტორის მიერ პარიზში შედგენილი საპატენტო აღწერა იყო, რომელიც ამ მანქანის მოქმედების პრინციპს გადმოსცემდა,

როგორც ტექნიკის ისტორიაში პირველ ცდას – სათვლელი მანქანა აგებულებულია სრულიად ახალ პრინციპებზე – ელექტრომაგნიტური კავშირების გამოყენებით. გიორგი ნიკოლაძის მიერ გამოგონებული „პირდაპირი გამრავლების ელექტრო არითმომეტრი“, როგორც ავტორი უწოდებდა, შეიცავს მხოლოდ უკიდურესად მარტივ და მტკიცე ორგანოებს, მოკლებულია მრავალრიცხოვანი კლავიშებიანი კლავიატურის კბილანა თვლებს და სხვ.,– გვიამბობს ნიკოლაძეების მკვლევარი და სახლ-მუზეუმის დირექტორი ლია ბიბილეიშვილი.

გიორგი ნიკოლაძის სურვილი განხორციელდა 21-ე საუკუნეში, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ინფორმატიკის ფაკულტეტის პროფესორთა მიერ და შეიქმნა გიორგი ნიკოლაძის ელექტროგამომთვლელი მანქანის პირველი მოდელი, რომელიც შემდგომ სტუ-ს ინფორმატიკის ფაკულტეტმა საინჟინრო აკადემიას საჩუქრად გადასცა.

გიორგი ნიკოლაძის მიერ შექმნილი არითმომეტრი დამზადებულია საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ინფორმატიკის ფაკულტეტის პროფესორთა მიერ (ფოტო სტატიის ავტორისა)

გიორგი ნიკოლაძე თვლიდა, რომ ადამიანი სულიერ განვითარებასთან ერთად ჰარმონიულად უნდა ვითარდებოდეს ფიზიკურადაც. მართლაც, გიორგი ნიკოლაძე მხოლოდ ნიკო ნიკოლაძის შვილობით როდი დაიკვებინდა, მეცნიერულ მოღვაწეობასთან ერთად იგი იყო დამაარსებელი ფიზიკური აღზრდის მასწავლებლის კვალიფიკაციის ასამაღლებელი კურსებისა, ინოვაციური სპორტის მრავალ სახეობაში; გიორგი ნიკოლაძემ ჩამოაყალიბა ტანმოვარჯიშეთა საზოგადოება „შევარდენი“, რომელსაც დევიზად დედის სიტყვები წარუმძღვარა: – „გუშაგობ ერს? – მარად!“ დედა შვილს ხშირად ასე ეხმიანებოდა: „გუშაგობ ერს?“ გიორგი პასუხობდა – „მარად!“ გიორგი ნიკოლაძე დიდ ჯიხაიშიში აწყობდა სპორტულ

ასპარეზობებს, რითაც დიდ პოპულარიზაციას უწევდა სპორტს, იყო ქართული ალპინიზმის ფუძემდებელი, მყინვარწვერზე ლაშქრობისას მის ჯგუფში ქალებიც იყვნენ – პირველი ალპინისტები საქართველოში. გარდა სპორტული წარმატებებისა, გიორგი ნიკოლაძე პოლიტექნიკური ინსტიტუტის დაარსების სათავეში იყო, კითხულობდა ლექციებს მხაზველობით გეომეტრიაში, ნომოგრაფიაში და სხვ. გიორგი ნიკოლაძე ქმნიდა ქართულ სახელმძღვანელოებს მაშინ, როცა არ იყო ლიტერატურა ქართულ ენაზე, მან დაწერა „ინტეგრალური აღრიცხვის კურსი“. 1924 წელს თავის დასთან რუსუდანთან ერთად გიორგი ნიკოლაძე იკვლევდა ქართული თვლის სისტემის რეფორმის საკითხებს. ისინი მიიჩნევდნენ, რომ ქართული თვლა უსისტემოა, ის არც ათობითია და არც ოცობითი და შეუთავსებელია ათობით ნუმერაციასა და არითმეტიკასთან, და შემოგვთავაზეს ახალი სისტემა 20-დან 90-მდე ოცის ნაცვლად გვეთქვა ორათი, ოთხმოცდაათის ნაცვლად – ცხრა ათი და ა.შ. ამ მოსაზრებამ ფეხი ვერ მოიკიდა, მაგრამ თავისთავად საინტერესო კონცეფციას წარმოადგენდა. გ. ნიკოლაძე 43 წლის ასაკში გარდაიცვალა, გიორგის რომ დასცლოდა სიცოცხლე, მეცნიერებაში, ტექნიკასა თუ სპორტში, ვინ იცის, რა სიმაღლეებს დაიპყრობდა!

გიორგი ნიკოლაძე
(საოჯახო არქივიდან)

1918 წელს გიორგი ნიკოლაძემ შექმნა ტექნიკური და სპორტული ტერმინოლოგია არჩილ ხარაძესთან, ნიკო მუსხელიშვილთან და დასთან – რუსუდანთან ერთად და დაამკვიდრა იმ დროისთვის ახალი ტერმინები ტექნიკურ მეცნიერებაში: წერტილი, წრფე, მოკლე ჩართვა, ნათურა, ძაბვა

და სხვ. ასევე, სპორტშიც: ფეხბურთი, ფრემბურთი, მთამსვლელობა, მგზავროსნობა და სხვ. გიორგი ნიკოლაძეს ეკუთვნის დიფერენციალურ გეომეტრიაში პირველი ქართული სახელმძღვანელო „დიფერენციალური გეომეტრიის ელემენტები.“

დიდი დამსახურებისა და მადლიერების ნიშნად საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში გვაქვს ნიკო ნიკოლაძის სახელობის ულამაზესი სააქტო დარბაზი, სადაც ტარდება სამეცნიერო ღონისძიებები. ასევე, გვაქვს გიორგი ნიკოლაძის სახელობის შეხვედრების ოთახიც. იგეგმება გიორგი ნიკოლაძის ნეშტის გადმოსვენება ტექნიკური უნივერსიტეტის ეზოში და მისი ბიუსტის დადგმა. ჩვენი უნივერსიტეტის თითოეული აკადემიური პერსონალი ვცდილობთ გავაცნოთ დიდი მამულიშვილების – ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეების ღვაწლი და შთავაგონოთ სტუდენტებს, მომავალ თაობას, ნიკო ნიკოლაძის სიტყვები: „ჩვენი გზა ევროპაშია, ხსნა კი განათლებასა და წიგნიერებაში.“

დასკვნის სახით აღვნიშნავთ, რომ სამშობლოს წინაშე დიდია ნიკო და გიორგი ნიკოლაძეების დამსახურება. სახელოვანი ქართველი მოღვაწეების ცხოვრება სათანადო ყურადღებას იმსახურებს, მეტად უნდა იყოს კვლევადიების საგანი და სკოლასა და უნივერსიტეტებში პროგრამულ ნაწილში შევიდეს მათი ღვაწლისა წარმოაჩინად. საჭიროა და მეტად სასარგებლო იქნება ნიკოლაძეების მემკვიდრეობის უფრო საფუძვლიანად შესწავლა და მათი იდეების გაცნობა, რომლებიც დღესაც არ კარგავენ აქტუალობას.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

გაიპარაშვილი 2018: გაიპარაშვილი ზ., საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918-1921), ენციკლოპედია-ლექსიკონი. გამოცემის რედაქტორი ზ. გაიპარაშვილი. თბილისი, 2018.

გამეზარდაშვილი 1983: გამეზარდაშვილი დ., ნიკო ნიკოლაძე. თბილისი, 1983.

გორგილაძე 1948: გორგილაძე ლ., ნიკო ნიკოლაძის მსოფლმხედველობის-თვის. ჟურნ. „მნათობი“, 1948.

ნიკოლაძე 1873: ნიკოლაძე ნ., ახალი ახალგაზრდობა. ჟურნალი „კრებული“, №1, 1873.

ნიკოლაძე 1914: ნიკოლაძე ნ., რჩეული ნაწერები, წიგნი 2, მამულის სიყვარული და მსახურება. ქუთაისი, 1914.

სიგუა 1997: სიგუა ა., შეხვედრები ნიკო ნიკოლაძესთან. თბილისი, 1997.

შუბითიძე 1999: შუბითიძე ვ., ნიკო ნიკოლაძე - ყველაზე თანამედროვე ქართველი, გაზეთი „მესამე ნაპირი“, 1 სექტემბერი, 1999.

შუბითიძე 2013: შუბითიძე ვ., ნიკო ნიკოლაძე – კაცი-სახელმწიფო. თბილისი, 2013.

https://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/22269/1/Nikoladze_Niko.pdf (დამოწმება: 20.07.2023).

<https://www.radiotavisupleba.ge/a/29863004.html> (დამოწმება: 22.01.2023)

<https://eprc.ge/news/ucqhveti-traditsiith-evropisken-niko-nikoladze/> (დამოწმება: 17.07.2023).